

Урок № 21

19.11.2024

Тема уроку. **Складні випадки і варіанти синтаксичного керування**

1. Повторюємо вивчене на попередніх уроках.

Перевір себе!

- *що таке синтаксична норма?*

- *Які типи зв'язку в словосполученні ви знаєте? Наведіть приклади.*

2. Вивчаємо новий матеріал.

Керування — синтаксичний зв'язок слів, при якому залежне слово має той відмінок, якого вимагає головне слово: *навчатися (чого?) музики, дякувати (кому?) вам*. Керування може бути **прийменниковим** (*чекати на друга*) і **безприйменниковим** (*вибирати олівці*). Порухення норм керування — ознака низької мовної культури.

Зверни увагу!

ПРАВИЛЬНО

пробачте (кому?) йому

опанувати (що?) мову

ігнорувати (що?) попередження

завдати (чого?) збитків

набувати (чого?) імунітету

зазнати (чого?) невдачі

сміятися (з кого?) з себе

радіти (з чого?) з успіхів

легковажити (що?) закони

запобігати (чому?) катастрофам

потребувати (чого?) допомоги

розмовляти українською

Після прикметників типу швидкий, скупий, гострий, хворий тощо перед іменником вживається прийменник на: гострий на язик, скупий на емоції, хворий на бронхіт.

Після прикметників у вищому ступені, якщо далі є порівняння, вживаються прийменники від, за або сполучник ніж: тяжчий від заліза, дорожчий за честь.

Іноді можливе варіативне керування:

радіти з ... і (чому?) ... : радіти з перемоги й радіти перемозі;

багатий на ... і (чим?) ... : багатий на копалини та багатий копалинами;

чекати на ... і (кого?) ... : чекати на тебе й чекати тебе.

Якщо дієслово вжито із заперечною часткою **не**, то здебільшого воно вимагає від залежного слова **родового відмінка**, а не знахідного: *не звертати (чого?) уваги (не увагу), не мати (чого?) права (не право), не знаходити (чого?) слів (не слова)*

Про вітальні формули:

<https://www.youtube.com/watch?v=B9tXngTv8ds>

Про прийменникове керування:

https://www.youtube.com/watch?v=Pu_kWFpU9fE

3. Закріплюємо вивчене: тренувальні вправи.

Вправа 1

Запишіть відредаговані словосполучення.

Піти за крейдою, сміятися над актором, писати за адресою , за бажанням глядачів, почекати за проханням, прийти по справі, відгук на фільм, зазнавати збитки, кепкувати над ним , узяти в розстрочку.

Вправа 2

Дослідження-перебудова (усно)

Перебудуйте речення, додаючи до дієслів-присудків заперечну частку не .

1. Біля автобусних кас ми побачили велику чергу. 2. Марина помітила на обличчі сльози. 3. Ми побачили на небі веселку. 4. Його слова викликали

довіру. 5. Він має право на довгоочікуваний відпочинок. 6. Слова цієї людини викликають довіру.

Вправа 3

Оберіть правильний варіант

1. А сміятися з мене
Б сміятися наді мною
2. А знущатися з народу
Б знущатися над народом
3. А враження про перегляд
Б враження від перегляду
4. А командувач військ
Б командувач військами
5. А завідувач кафедрую
Б завідувач кафедри
6. А запізнитися із-за заторів
Б запізнитися через затори
7. А вибачати братові
Б вибачати брата
8. А характерний спортсменам
Б характерний для спортсменів
9. А опановувати технікою
Б опановувати техніку
10. А набути досвід
Б набути досвіду
11. А робити відповідно до вимог

Б робити відповідно вимог

12. А чекати близько години

Б чекати біля години

13. А згідно розкладу

Б згідно з розкладом

Вправа 4 (ст.68) письмово.

Вправа 5 (ст.69) письмово.

4. Рефлексуємо:

- Чи сподобалась вам робота на сьогоднішньому уроці?
- Що в завданнях виявилось найбільш важким?
- Із чим ви впоралися легко?
- Які завдання виявилися цікавими?

5. Домашнє завдання. Ст.67 - 68 (ознайомитися), впр.7(ст.69)